

Project vernieuwing beroepsgerichte programma's in het vmbo

Sectoren economie, zorg & welzijn en techniek

Projectopdracht

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Inhoud van de projectopdracht	3
3. Concept kader programmavernieuwing	4
4. Procesorganisatie	7
5. Besluitvormingsmodel en bijsturingsmechanisme	14
6. Fasering.....	14
7. Communicatiestrategie	21
Bijlage: Criteria aan deelnemende docenten (vmbo en mbo)	23
Bijlage: Overzicht communicatieactiviteiten (nov 2011 – sept 2014) . Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	

1. Inleiding

De beroepsgerichte examenprogramma's van de vmbo-sectoren economie, techniek en zorg&welzijn zijn aan vernieuwing toe. De minister van OCW constateert dit in haar beleidsbrief "*Op weg naar een toekomstbestendig vmbo*" van 29 april 2011, in reactie op o.a. de conclusies uit het rapport "VMBO Herkend" van de Stichting Platforms VMBO (SPV) en enkele visiedocumenten van individuele vmbo-sectoren. Het ministerie van OCW geeft daarom de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) de opdracht om in nauwe samenwerking met SPV, het College voor Examens (CvE) en Cito de beroepsgerichte examenprogramma's, examensyllabi, handreikingen schoolexamens en examens voor bovengenoemde vmbo-sectoren te vernieuwen. De nieuwe examenprogramma's voor de basisberoepsgerichte-, kaderberoepsgerichte- en gemengde leerweg moeten toekomstgericht en aantrekkelijk zijn, moeten leerlingen goed voorbereiden op het vervolgonderwijs en moeten organiseerbaar zijn, ook bij dalende leerlingenaantallen.

Voor de vernieuwing wordt uitgegaan van één gemeenschappelijk kader met uitgangspunten en doelen voor vernieuwing. Wel zal recht worden gedaan aan de eigen karakteristieken van de verschillende sectoren. Per sector vormen de door SPV opgestelde documenten over de sectoren economie, techniek en zorg&welzijn een vertrekpunt voor deze vernieuwingsoperatie. Voor de sector techniek wordt het basisdocument aangevuld met een vooronderzoek waarmee een vliegende start in de sector techniek in 2012 wordt beoogd. De tijdplanning van het vernieuwingstraject in de sector Techniek zal hierdoor afwijken van die van de vernieuwing in andere sectoren. De intersectorale vmbo-programma's sluiten, afhankelijk van de uitkomsten van een verkennend onderzoek, mogelijk later aan. De sector landbouw maakt geen deel uit van dit vernieuwingstraject. Relevante ontwikkelingen en vernieuwingen binnen deze vmbo-programma's zullen wel worden meegenomen, en vice versa.

Dit document bevat de opdrachtbeschrijving voor SLO, SPV, CvE en Cito. Tevens vormt dit stuk de basis voor het gehele vernieuwingstraject en bevat dan ook een overzicht van de doelen en uitgangspunten voor vernieuwing, de projectorganisatie van het vernieuwingstraject met alle betrokken spelers en een lange termijn planning.

2. Inhoud van de projectopdracht

In deze projectopdracht komen de volgende zaken aan bod:

- Concept kader programmavernieuwing: de aanleiding, doelen en uitgangspunten voor de gevraagde programmavernieuwing worden hierin uiteengezet. Dit is een eerste versie van het algemene kader voor programmavernieuwing in alle sectoren, dat verder ingekleurd kan worden door de regiegroep (die verderop in het document wordt beschreven).
- Projectorganisatie: per in te richten groep (Regiegroep, Sectorale Vernieuwingscommissie en Werkgroepen) wordt beschreven wat de functie van de groep is, wie de leden zijn, welke taken de leden vervullen en waarvoor de groep bij elkaar komt.
- Besluitvormingsmodel en bijsturingsmechanisme: de werkrelaties tussen de verschillende groepen en het besluitvormingsmechanisme worden beschreven.
- Fasering: de verschillende fasen van het vernieuwingstraject, de bijhorende beslistmomenten, producten / resultaten en actieve partijen worden beschreven.
- Communicatiestrategie: de strategie voor communicatie richting het veld, met de nadruk op de aanpak voor het creëren van draagvlak bij de betreffende vmbo-sectoren, wordt in grote lijnen uiteengezet.

- Planning: per fase wordt beschreven wanneer producten worden opgeleverd. Een specifiekere planning wordt gedurende het traject per sector opgesteld.

3. Concept kader programmavernieuwing

Aanleiding voor vernieuwing

Zoals beschreven in de beleidsbrief 'Op weg naar een toekomstbestendig vmbo' zijn er verschillende ontwikkelingen die aanleiding geven tot vernieuwing van een aantal beroepsgerichte examenprogramma's binnen het vmbo.

- Het (vervolg)onderwijs en de beroepspraktijk in verschillende (regionale) sectoren hebben zich doorontwikkeld. De huidige beroepsgerichte examenprogramma's zijn verouderd en sluiten niet meer voldoende aan op het vervolgonderwijs en de beroepspraktijk. Vernieuwing van de programma's is nodig, zodat het vmbo weer het startpunt vormt van een doorlopende leerlijn richting arbeidsmarkt.
- Dalende leerlingenaantallen dwingen om opnieuw na te denken over de organiseerbaarheid van het vmbo en op maat gesneden onderwijsaanbod.
- Een toenemend besef dat goede loopbaanoriëntatie en –begeleiding (LOB) onmisbaar is voor het maken van juiste opleidingskeuzes en dat het ideale keuzemoment niet voor elke leerling op hetzelfde moment komt.
- De noodzaak om positieve beeldvorming te versterken van de onderwijsroutes binnen de beroepskolom. Het vmbo vormt hiervan de basis. De beroepsgerichte route vanaf het vmbo moet nog aantrekkelijker en concurrerender worden met de AVO-route.
- Voor veel mensen is niet duidelijk wat het vmbo is. Een vernieuwd programma-aanbod dient bij te dragen aan de herkenbaarheid van het vmbo.

Hoewel elke sector binnen het vmbo zijn eigen dynamiek, ontwikkelingen en vraagstukken kent, zijn er overkoepelende doelen en uitgangspunten die leidend zijn voor de programmavernieuwing in alle sectoren.

Doelen van vernieuwing:

- Aantrekkelijk en toekomstbestendig onderwijsaanbod dat aansluit bij de huidige (beroeps)werkelijkheid en bij de vervolgopleidingen in het mbo.
- Aantrekkelijk door verbeterde aansluiting en programma's die passen bij actuele ontwikkelingen.
- Toekomstbestendig door een opzet te kiezen die organiseerbaar is, ook bij een dalend aantal leerlingen of bij een wijziging in keuzes van leerlingen.
- Een herkenbaar en overzichtelijk onderwijsaanbod waarbij leerling en ouders weten waarvoor ze kiezen.

Uitgangspunten voor vernieuwing:

- Het aantal examenprogramma's moet doelmatig en organiseerbaar zijn. Het is niet langer acceptabel dat examenprogramma's in stand worden gehouden voor een zeer beperkt aantal leerlingen. Wanneer we in een specifieke richting over een periode van 5 jaar een serieuze daling van het aantal leerlingen zien tot een kritische grens, is dat reden voor een gesprek over de toekomst met bijbehorend platform en scholen die het desbetreffende programma aanbieden.
- De beroepsgerichte programma's zijn het fundament van de beroepskolom. In het vmbo oriënteren en bereiden leerlingen zich voor op beroepspraktijk en vervolgopleidingen.
- Dit betekent o.a. dat LOB stevig in alle beroepsgerichte programma's verankerd wordt. LOB is namelijk niet alleen bedoeld voor de leerlingen die niet weten wat ze

willen worden, maar juist voor alle leerlingen om meer bewust te kiezen: voor een sector, voor vakken, voor een vervolopleiding en wellicht voor een beroep.

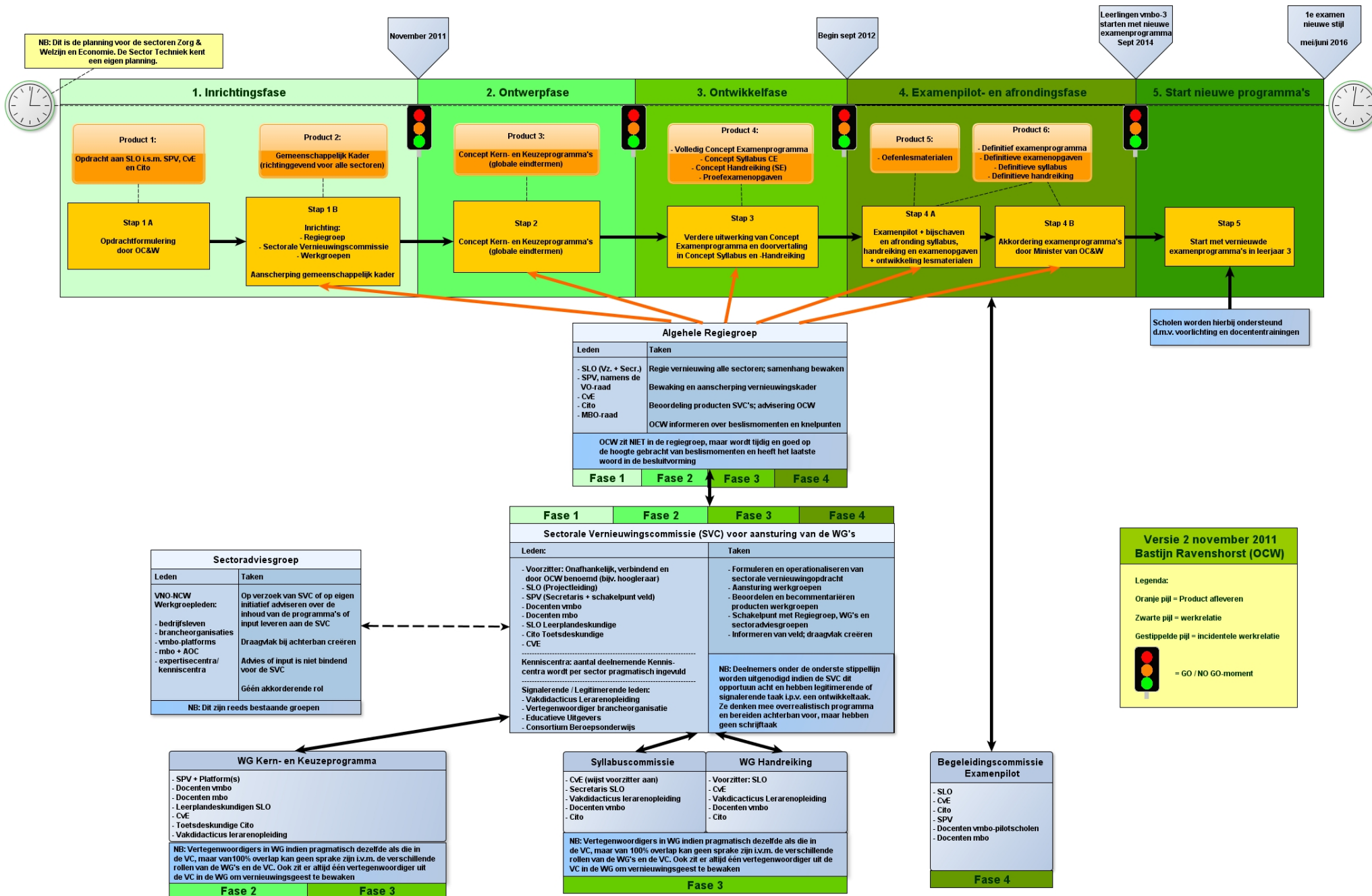
- De programma's bieden ruimte voor leerlingen die later (willen) kiezen en voor de (kleinere groep) leerlingen die juist vroeg al weten wat ze willen.
- Elke vmbo-sector kent een gemeenschappelijk beroepsgericht deel (ook wel Kernprogramma genoemd)¹ met voldoende diepgang waarin de belangrijkste competenties, vaardigheden, houdingen en kennis van de beroepspraktijk in een bepaalde sector voldoende weerspiegeld wordt. Dit gemeenschappelijke beroepsgerichte deel / Kernprogramma zal naar verwachting 50% van het totale beroepsgerichte programma beslaan. Onder 'sector' wordt daarbij verstaan 'de sector techniek' of de sector 'zorg & welzijn' of 'de sector economie'.
- Daarnaast kent elke sector verdiepende en/of verbredende onderdelen (keuzedelen) waardoor het mogelijk wordt meer individuele programma's voor leerlingen te ontwikkelen/aan te bieden. Deze keuzedelen beslaan naar verwachting de overige 50% van het beroepsgerichte programma.
- In de examenprogramma's wordt een duidelijke differentiatie gemaakt tussen de verschillende leerwegen van het vmbo.
- Er wordt gezocht naar een optimale verdeling van het beroepsgerichte gemeenschappelijke- en het beroepsgerichte keuzedeel van het programma over het centraal examen en het schoolexamen.
- Het cspe is een goede borging van het onderwijsprogramma.
- Per examenprogramma wordt bekeken in welke sector betreffende programma het best past. Dit kan leiden tot een voorstel om een huidig afdelingsvak deel uit te laten maken van een andere sector dan op dit moment het geval is.
- De nieuwe examenprogramma's, examensyllabi en handreikingen moeten voldoende helderheid bieden voor de vertaling in onderwijs en examens.
- Aansluiting met het vervolgonderwijs, de beroepspraktijk en de arbeidsmarkt dienen te worden geborgd.
- De huidige vernieuwing is geen eenmalige exercitie. In de examenprogramma's wordt ruimte open gehouden voor doorontwikkeling via aanpassing van de syllabi, handreikingen en examens.
- Bij de vernieuwing dienen ontwikkelingen in het mbo uitdrukkelijk te worden meegenomen. Het gaat hierbij vooral om de indeling in domeinen en de kwalificatiestructuur. Ook discussies over wat hoort men te leren in vmbo en wat in het mbo krijgen hier een plek. Het beroepsgerichte examen vmbo kan worden gezien als een eerste proeve van bekwaamheid voor het mbo.
- Ten behoeve van de aansluiting met de arbeidsmarkt dienen de nieuwe examenprogramma's ruimte te bieden voor regionale samenwerking met het mbo en bedrijfsleven.
- Bij de beschrijving van de nieuwe examenprogramma's wordt bewust aansluiting gezocht met het mbo.
- De beschrijvingen in de examenprogramma's zijn qua detaillering vergelijkbaar met de huidige examenprogramma's vmbo-beroepsgericht. Dat betekent dat zij niet gedetailleerd zijn, omdat iedere school ruimte moet houden. Detaillering vindt plaats in handreikingen en syllabi voor het centraal examen.
- De voorstellen voor nieuwe examenprogramma's zijn inclusief een CE-deel. Het CE-deel is een vast gedeelte van het examenprogramma, zodat in het CSPE niet jaarlijks wisselende onderwerpen worden getoetst.

---

¹ "Gemeenschappelijk beroepsgericht deel"; het betreft hier voornamelijk een werkaanduiding. Er wordt ook wel gesproken over kernprogramma's of basisprogramma's aangevuld met keuzeprogramma's. In de loop van het traject wordt een definitieve aanduiding gekozen.

- Bij het tot stand komen van de nieuwe programma's dient aandacht te worden besteed aan professionalisering. Dit geldt zowel voor het initiële deel via de lerarenopleidingen, als voor het bij- en omscholingsdeel.
- Bij het opstellen van de nieuwe examenprogramma's wordt rekening gehouden met de inventaris die scholen nodig zullen hebben voor de verantwoorde uitvoering van het nieuwe examenprogramma. De nieuwe examenprogramma's mogen niet leiden tot voor de uitvoering van het examenprogramma verplichte en buitenproportioneel grote uitgaven aan inventaris door scholen.
- Taal en rekenen worden op passende wijze geïntegreerd in de examenprogramma's. De geïntegreerde taal- en rekenvaardigheden moeten functioneel zijn in relatie tot de leerstof van beroepsgerichte examenprogramma.

4. Procesorganisatie

OCW (directie VO) heeft in samenspraak met CvE, Cito, MBO-raad, SLO, SPV, VNO-NCW-MKB en VO-raad een procesorganisatie uitgewerkt, die in zorgvuldige totstandkoming van nieuwe examenprogramma's moet resulteren. Het bovenstaande schema geeft een overzicht van deze procesorganisatie. De procesorganisatie bestaat in de basis uit een regiegroep, SVC's en diverse werkgroepen. Ook kunnen zogeheten sectoradviesgroepen worden ingeschakeld. Hieronder wordt per groep binnen de procesorganisatie besproken wat de functie van de groep is, wie de leden zijn, welke taken de afzonderlijke leden vervullen en waarvoor en hoe vaak de groep bij elkaar komt per fase. Ook op de rol van OCW zal kort worden ingegaan.

OCW streeft naar een compacte en pragmatische procesorganisatie. Per activiteit wordt daarom steeds bekeken welke deelnemers echt noodzakelijk zijn om producten te ontwikkelen of om draagvlak te creëren. Daarnaast wordt ter bevordering van de efficiëntie zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande structuren en werkrelaties.

A. Regiegroep

Functie:

- Het voeren van de overkoepelende regie over de vernieuwingstrajecten in alle betreffende vmbo-sectoren; bewaken van samenhang tussen de afzonderlijke trajecten.
- Aanscherpen en bewaken van het gemeenschappelijk kader (waarvan de eerste versie in deze projectopdracht staat).
- Op de hoogte zijn en blijven van de ontwikkelingen die raken aan de vernieuwingsopdracht en indien nodig de SVC adviseren hoe hierop in te spelen.
- Beoordelen van de producten van de sectorale vernieuwingscommissies;
- Indien de regiegroep vindt dat teveel is afgeweken van het algemene kader voor vernieuwing, kan zij een SVC de opdracht geven om aanpassingen te maken
- OCW tijdig informeren over beslismomenten en knelpunten.
- OCW adviseren over de tussenproducten waarover OCW besluiten moet nemen.

NB: De regiegroep heeft niet als functie om bijeenkomsten te initiëren. De regiegroep staat nadrukkelijk boven de vernieuwingstrajecten en wordt gevormd door personen die in staat zijn om echt het grotere geheel te overzien. De regiegroep heeft een signalerende en bewakende rol, niet een initiërende rol.

Leden en taken:

- SLO:
  - Voorzitter, secretariaat, eindverantwoordelijke (sectormanager Beroepsonderwijs)
  - Algehele organisatie en coördinatie van het project (i.s.m. met partners); zaken die vallen onder 'aansturing en secretariaat' e.d. worden samen met SPV uitgevoerd.
  - Zorgt voor goed functioneren van de regiegroep; (d.w.z. de regiegroep voert regie, heeft zicht op ontwikkelingen in het veld (mbo, bedrijfsleven) en signaleert indien van toepassing dat wijzigingen nodig zijn);
  - Organiseert en bereidt, in samenspraak met SPV, bijeenkomsten voor van de regiegroep, en verzorgt het secretariaat van de bijeenkomsten (aanleveren agenda; onderliggende stukken; verslaggeving e.d.);
  - Verantwoordelijk voor de communicatie tussen OCW en regiegroep/project.
  - Brugfunctie tussen regiegroep en SVC (Rob Abbenhuis)
- SPV (namens VO-raad) (Voorzitter SPV):

- Schakelpunt met het veld, vangt relevante signalen op en deelt deze.
- Zorgt voor gedragenheid van de ontwikkelingen in vernieuwingstrajecten.
- Brugfunctie tussen regiegroep en SVC (Jacqueline Kerkhoffs)
- CvE:
  - Ziet toe op de consequenties voor het examenstelsel en de praktische haalbaarheid van nieuwe examenprogramma's
  - Ziet toe op vertaalbaarheid van programma's in examens, vanuit verantwoordelijkheid voor het waarborgen van de kwaliteit en waarde van examens.
- Cito:
  - Ziet toe op vertaalbaarheid van programma's in examens
- MBO-raad:
  - Zorgt voor voldoende link met ontwikkelingen in het mbo-veld

Wanneer bijeen?:

- Beoordelen van producten van de SVC's
- De samenhang van de vernieuwingstrajecten is in gevaar / het gemeenschappelijke kader voor vernieuwing wordt niet in acht genomen
- (Voorzitter regiegroep: bespreken producten met OCW)
- NB: Idealiter worden de producten uit de verschillende sectorale vernieuwingstrajecten gebundeld besproken
- Zie het onderdeel 'Fasering' voor een overzicht van aantallen bijeenkomsten per fase

B. Sectorale Vernieuwingscommissies (één per sector)

Functie:

- Bepalen van de ontwikkelopdracht van een sector
- Aansturing van de diverse sectorale werkgroepen
- Producten van de werkgroepen beoordelen en becommentariëren
- Producten voorleggen aan regiegroep (Voorzitter SVC bespreekt de producten met de regiegroep)
- Schakelpunt tussen regiegroep, werkgroepen en de sectoradviesgroepen en vertaalt signalen uit deze groepen in concrete aanpassingsopdrachten aan de werkgroepen
- Resoneren van concept programma onderdelen met het onderwijsveld, onder meer via de betreffende platforms en regio bijeenkomsten en daarmee creëren en onderhouden van draagvlak voor de vernieuwde programma's binnen een sector

Leden en taken:

- Onafhankelijk voorzitter (*nog in te vullen*) per sector, die voldoet aan een specifiek profiel (SPV heeft voorstellen gedaan) :
  - Technisch voorzitter
  - Intermediair naar regiegroep
  - Onafhankelijk expertise leveren
  - Verbanden leggen en draagvlak voor vernieuwingen creëren
  - Boegbeeld naar de buitenwereld, genereert positieve aandacht
- SLO:
  - Projectleider
  - Secretariaat i.s.m. SPV
  - Inbreng van leerplankundige deskundigheid: focus op leerplankundige kwaliteit (relevantie, consistentie, praktische bruikbaarheid, effectiviteit).
  - Zorgt samen met SPV dat de SVC op de hoogte is van relevante signalen en ontwikkelingen.
  - Plannen en voorbereiden bijeenkomsten (agenda, verslaglegging, vergaderruimte e.d.) in samenspraak met SPV

- SPV:
  - Levert inhoudelijke deskundigheid
  - secretariaat i.s.m. SLO
  - Schakelpunt naar 'het veld' (Platforms, docenten, schoolleidingen en bedrijfsleven).
  - Verzorgt de communicatie met en tussen de participanten van SPV, t.w. de platforms en haar leden: de scholen.
  - Ziet erop toe dat wensen en beelden uit de sector zelf (o.a. op basis van de visiedocumenten per sector en doorlopend contact met het veld) vertaald worden in de nieuwe programma's;
  - Aanleveren en aansturen van docenten in de SVC en de werkgroepen.
  - Sonderen van concept producten en draagvlak creëren in het veld.
  - Zorgt samen met SLO dat de SVC op de hoogte is van relevante signalen en ontwikkelingen.
  - Plannen en voorbereiden SVC-bijeenkomsten (agenda, verslaglegging, vergaderruimte e.d.) in samenspraak met het SLO;
- Docenten vmbo:
  - NB: in principe wordt uitgegaan van 4 docenten, maar afhankelijk van het aantal te ontwikkelen examenprogramma's kan dit aantal variëren.
  - Leveren van ervaringsdeskundigheid met examenklassen en examenprogramma's vmbo
  - Inhoudelijke inbreng vanuit (dagelijkse) vmbo-onderwijspraktijk;
  - NB: werving vindt plaats via de betreffende platform(s).
- Docent mbo (2 docenten):
  - Leveren van ervaringsdeskundigheid t.a.v. eerstejaars mbo-groepen, vmbo-instromers en doorlopende leerlijnen
  - Inhoudelijke inbreng over benodigde kennis en kunde ten behoeve van aansluiting met mbo
  - NB: werving vindt o.a. plaats via de BTG's van de mbo-raad of betreffende KBB.
- Cito:
  - Inbreng toetsdeskundigheid
  - Ziet erop toe dat het nieuwe programma te vertalen is in betrouwbare, objectieve en valide toetsen met een langjarige bruikbaarheid.
  - Ziet erop toe dat in de examenprogramma's ruimte wordt opengehouden voor periodieke actualiseringen in syllabi, handreikingen en examens.
- CvE:
  - Controleert of de nieuwe programma's binnen de wettelijke kaders passen en of ze qua omvang en inhoud reëel zijn
- Vertegenwoordiger(s) Kenniscentra:
  - Inbreng expertise over actuele en toekomstige ontwikkelingen in de beroepspraktijk en zorgen dat het nieuwe programma daarop aansluit
  - NB1: Indien de Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) operationeel is kan een SBB-vertegenwoordiger deelnemen namens de kenniscentra.
  - NB2: aantal deelnemende Kenniscentra wordt per sector pragmatisch ingevuld
- legitimerende / signalerende leden (optioneel):
  - Indien opportuun kunnen partijen worden uitgenodigd die een meer legitimerende en signalerende rol spelen in de SVC.
  - Deze partijen hebben geen rol in het schrijven/ontwikkelen, maar denken mee en zorgen ervoor dat er een realistisch programma komt.

- Zij zorgen ervoor dat hun achterban alvast warmloopt en voorbereid is op het vernieuwde programma. Zo moet het vernieuwde programma bijvoorbeeld niet als verrassing komen voor de lerarenopleiding en de uitgevers.
- Het wel of niet betrekken van (externe) specialisten kan per sector verschillen en kan beïnvloed worden door de fase waarin het project zich bevindt.
- Mogelijke legitimerende / signalerende leden:
  - Vakdidacticus van de lerarenopleiding;
    - De vertegenwoordiger van de lerarenopleiding wordt tijdig door de SVC betrokken om advies uit te brengen over de vraag welke docenten het onderwijs in welke onderdelen van de nieuwe examenprogramma's mogen verzorgen (o.a. met het oog op de veiligheid).
  - Vertegenwoordiger Gemeenschappelijke Educatieve Uitgevers (GEU)
    - De vertegenwoordiger van de GEU wordt tijdig betrokken door de SVC, met het oog op tijdige ontwikkeling van lesmaterialen. De SVC zorgt ervoor dat de GEU zich commiteren aan de planning voor de invoering van de nieuwe examenprogramma's en tijdig starten met de ontwikkeling van lesmaterialen.
  - Vertegenwoordiger Consortium Beroepsonderwijs.
    - Ook het Consortium Beroepsonderwijs wordt tijdig betrokken door de SVC, zodat ook zij tijdig kunnen starten met de ontwikkeling van lesmaterialen.
  - Vertegenwoordiger betreffende brancheorganisatie(s)

Wanneer bijeen?:

- Formuleren van ontwikkelopdrachten voor de werkgroepen
- Beoordelen en becommentariëren van producten van de werkgroepen
- Ontwikkelingen die raken aan de vernieuwingsexercitie dwingen tot acuut beraad en aansturing van de WG's om in te spelen op deze ontwikkelingen
- (voorzitter SVC: bespreken van producten met regiegroep)
- Zie het onderdeel 'Fasering' voor een overzicht van aantallen bijeenkomsten per fase

C. Inhoudelijke sectorale werkgroepen

Per sector zullen verschillende werkgroepen actief zijn onder aansturing van de betreffende SVC. De werkgroepen hebben verschillende namen, die passen bij de taken waaraan op dat moment gewerkt wordt. De leden (personen) van deze werkgroepen zullen echter onderling overlap vertonen. Ook zullen in de werkgroepen leden zitten die overeenkomen met de leden uit de SVC. Telkens zal een pragmatische afweging worden gemaakt. Van 100% overlap tussen de leden van de WG's en de SVC kan echter nooit sprake zijn vanwege de verschillende rollen van deze groepen. Gedurende de verschillende fasen zijn de volgende WG's actief:

1. WG Kern- en Keuzeprogramma
  - SPV + één of meer platforms
  - Docenten vmbo
  - Docenten mbo
  - SLO
  - CvE
  - Cito
  - Vakdidacticus lerarenopleiding
2. Syllabuscommissie (onder verantwoordelijkheid van CvE)
  - CVE (wijst voorzitter aan)
  - SLO
  - docenten vmbo

- Cito
- 3. WG Handreikingen (onder verantwoordelijkheid van SLO)
  - SLO
  - Docenten vmbo
  - Vakdidacticus lerarenopleiding
  - CvE
  - Cito
- 4. Begeleidingscommissie Examenpilot
  - SLO
  - SPV
  - CvE
  - Cito
  - Docenten vmbo-pilotscholen
  - Docenten mbo
  - NB: invulling van deze Begeleidingscommissie vindt plaats in mei 2012

Functie:

- De WG Kern- en Keuzeprogramma's, de Syllabuscommissie en de WG Handreikingen verrichten het primaire ontwikkelwerk voor de totstandkoming van nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's, syllabi, proefexamenopgaven en handreikingen
- De Begeleidingscommissie Examenpilot begeleidt de diverse examenpilots en doet daarnaast voorstellen voor bijschaving van de examenprogramma's, syllabi, handreikingen en examens
- De WG's Kern- en Keuzeprogramma werkt onder aansturing van de SVC, legt producten aan deze SVC voor en verwerkt diens commentaren.
- De Syllabuscommissies werken onder de verantwoordelijkheid en aansturing van CvE.
- De WG Handreikingen werkt onder verantwoordelijkheid van SLO.
- De Syllabuscommissies en WG's Handreikingen leggen concept-versies eveneens voor aan de SVC's. SVC's kunnen adviseren tot aanpassingen, maar deze niet afdwingen. Indien na overleg tussen de SVC en de Syllabuscommissie verschillen van inzicht blijven bestaan over de concept Syllabus of de concept Handreiking, dan wordt advies gevraagd aan de Regiegroep en OCW. Het advies van de Regiegroep en OCW geeft in zo'n geval de doorslag.

Leden en taken:

NB: Hier worden alleen de leden besproken die nog niet aan bod zijn geweest in de taakbeschrijving van de leden van de SVC. De leden die in zowel de SVC als in een WG vertegenwoordigd zijn hebben namelijk in beide groepen een soortgelijke rol. Het verschil is dat ze als WG-leden een echte ontwikkeltaak / schrijftaak hebben, terwijl ze als SVC-leden een aansturende en controlerende rol hebben.

- Vakdidacticus Lerarenopleiding
  - Ziet toe op de doceerbaarheid van het examenprogramma
  - Brengt samen met de vertegenwoordiger van de lerarenopleiding in de SVC advies uit over de vraag welke docenten het onderwijs in welke onderdelen van de nieuwe examenprogramma's mogen verzorgen (o.a. met het oog op de veiligheid).

Wanneer bijeen?:

- Werkbijeenkomsten voor de ontwikkeling van de diverse tussen- of eindproducten
- Stuurgroepbijeenkomsten ter begeleiding van de examenpilots
- Zie het onderdeel 'Fasering' voor een overzicht van aantallen bijeenkomsten per fase

D. Sectoradviesgroepen

De sectoradviesgroepen zijn reeds bestaande groepen die zich de afgelopen periode met het vernieuwingsvraagstuk hebben beziggehouden. Deze groepen worden niet door OCW in het leven geroepen of gefinancierd. De sectoradviesgroepen worden op verzoek van de diverse SVC's betrokken bij het vernieuwingsproces. Ook kunnen sectoradviesgroepen zelf het initiatief nemen om input en adviezen te leveren voor de nieuw te ontwikkelen programma's. De input en adviezen van de sectoradviesgroepen zijn echter niet bindend. Het is aan de SVC's om te bepalen of zij een advies of suggestie van een sectoradviesgroep overnemen of niet. De sectoradviesgroepen hebben naast een klankbordfunctie ook een rol bij het creëren van draagvlak bij hun achterban.

In de sector zorg&welzijn bestaat de sectoradviesgroep uit de VNO-NCW-MKB visiegroep Zorg&Welzijn die het afgelopen jaar gewerkt heeft aan het visiedocument '*Vmbo Zorg&Welzijn voor een brede basis; Verduidelijken, vereenvoudigen en actualiseren*'. In de sector Economie kan de Denktank vmbo Economie, die o.a. gewerkt heeft aan het Visiedocument sector Economische dienstverlening vmbo '*De Balans Opgemaakt*', de rol van sectoradviesgroep vervullen.

Functie:

- Op verzoek van de SVC, of op eigen initiatief, advies uitbrengen over tussenproducten of input leveren voor de ontwikkeling van producten
- Creëren van draagvlak bij achterban

Leden:

In de sectoradviesgroepen kunnen vertegenwoordigers zitten van:

- Bedrijfsleven
- Brancheorganisaties
- MBO/ROC en HBO
- Kennis- en Expertisecentra
- Platforms vmbo

Wanneer ingeschakeld?:

- Indien door de SVC advies gevraagd wordt
- Op eigen initiatief, wanneer zij bouwstenen willen aandragen

Frequentie:

- Afhankelijk van de behoefte van de SVC en de behoefte van de leden van de sectoradviesgroep

E. Ministerie van OCW

Functie:

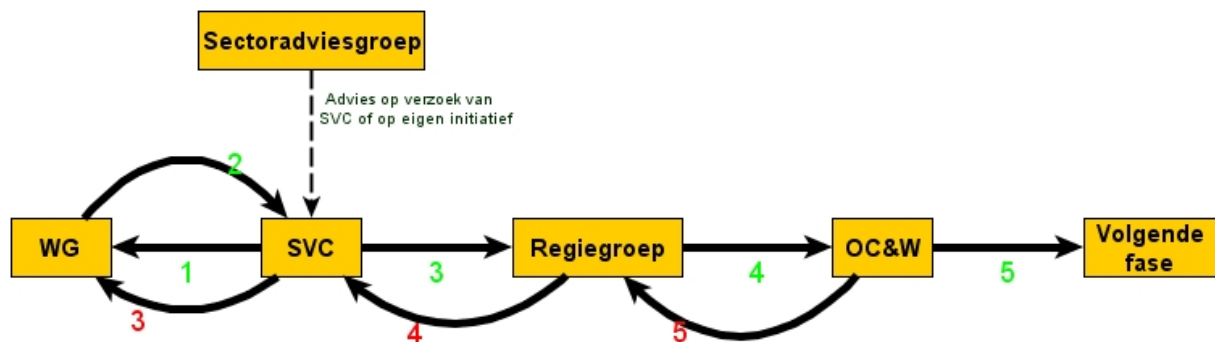
- Opdrachtgever voor dit vernieuwingsproject
- Eerste versie van gemeenschappelijk kader voor vernieuwing opstellen
- Eindoordeel over tussen- en eindproducten
- Wordt geraadpleegd bij keuzemomenten of complicaties
- Het ministerie participeert zelf niet in de regiegroep, SVC of WG's, behalve wanneer daar in uitzonderingsgevallen om gevraagd wordt door de desbetreffende groep óf door het ministerie zelf.

5. Besluitvormingsmodel en bijsturingmechanisme

In het ontwikkelproces wordt op onderstaande wijze bijgestuurd, besloten en samengewerkt tussen de verschillende spelers. De hieronder beschreven besluitvormings- en bijsturingscyclus treedt in werking vanaf de start van het daadwerkelijke ontwikkelingsproces, d.w.z. vanaf fase 2, de 'Ontwerpfase' (zie paragraaf 6 voor een beschrijving van de verschillende fasen in het vernieuwingsproces):

1. De SVC vertaalt de ontwikkeldoelen in een concrete opdracht aan een WG
2. De WG ontwikkelt een conceptproduct en legt dit voor aan de SVC ter becommentariëring
3. Indien de SVC tevreden is met het werk van de WG stuurt de Voorzitter van de SVC het stuk naar de regiegroep. Indien de SVC aanpassingen wil zien worden stap 1 en 2 herhaald, totdat de SVC het product voldoende acht.
4. De regiegroep toetst of het product in lijn is met het ontwikkelingskader en met ontwikkelingen in andere sectoren. Indien dit het geval is legt de voorzitter van de regiegroep het product ter beoordeling aan OCW voor. Indien dit niet het geval is worden de voorgaande stappen herhaald.
5. Wanneer OCW tevreden is met het product kan aan de volgende fase van het ontwikkelproces worden begonnen. Indien dit niet het geval is worden de voorgaande stappen herhaald.

Deze cyclus herhaalt zich totdat alle gewenste eindproducten gereed zijn. Gedurende het ontwikkelproces kan door de SVC om input en advies worden gevraagd aan de Sectoradviesgroep. Dit is géén standaard stap in het besluitvormingsmodel.

6. Fasering

De vernieuwingstrajecten in de verschillende sectoren zijn allen op te delen in vijf fasen, met bijhorende beslismomenten, mijlpalen, resultaten en betrokken partijen. In de onderstaande beschrijving van de fasen wordt qua doorlooptijd uitgegaan van de planningen van de sectoren zorg&welzijn en economie. De sector techniek kent een eigen tijdplanning als gevolg van een vooronderzoek dat pas eind 2011 gereed zal zijn.

NB: Zie voor een schematisch overzicht van de fasen, groepen en producten het processchema in paragraaf 4 van dit stuk.

Fase 1: Inrichtingsfase (heden – november 2011)

Activiteiten:

- In overleg met SLO, SPV, CvE en Cito formuleert OCW de projectopdracht voor deze partijen.

- De Regiegroep, de Sectorale Vernieuwingscommissie(SVC) en de Werkgroepen Kern- en Keuzeprogramma (basis) worden ingericht (bemensing). Samenstelling wordt ter goedkeuring voorgelegd aan OCW.
- Gezamenlijke startbijeenkomst voor de verschillende SVC's (en voor zover reeds ingericht ook de leden van de WG Kern- en Keuzeprogramma's) waarbij de aftrap wordt gegeven voor de sectorale vernieuwingstrajecten en waar een start gemaakt wordt met het formuleren van de sectorale vernieuwingsopdrachten. De sectorale vernieuwingsopdracht is een vertaling van het gemeenschappelijke vernieuwingskader naar een concrete sectorale opdracht voor de Werkgroep Kern- en Keuzeprogramma's. Lessen uit dit proces worden door de regiegroep gebruikt als input voor aanscherping van het gemeenschappelijke kader.

Actieve partijen:

- OCW
- Regiegroep
- (SVC's gezamenlijke startbijeenkomst)

Beslismomenten en mijlpalen:

- OCW besluit half november over de opdracht aan SLO, SPV, CvE en Cito
- Begin november besluit OCW over de bemensing van de Regiegroep, SVC's en de WG's Kern en Keuzeprogramma (basis) na voorstellen van SLO en SPV
- OCW besluit over het aangescherpte gemeenschappelijke vernieuwingskader
- **GO / NO GO-moment:** Indien OCW de opdracht aan SLO, SPV, CvE en Cito verleend heeft en ingestemd heeft met de bemensing van de verschillende projectgroepen en het gemeenschappelijk vernieuwingskader, vindt begin november de gezamenlijke startbijeenkomst van de SVC's plaats. Deze bijeenkomst vormt de overgang naar fase 2; de ontwerpfase.

Resultaten:

- Projectopdracht voor SLO, SPV, CvE en Cito
- Criteria voor de werving van docenten voor de verschillende groepen
- Ingerichte regiegroep, SVC's en WG's Kern- en Keuzeprogramma (basis)
- Aangescherpt gemeenschappelijk vernieuwingskader

Tijdsbesteding per organisatie:

Groep en Organisatie	Activiteit	Verwachte aantal bijeenkomsten
Regiegroep		1
SLO	gemeenschappelijk kader; conceptopdracht aan SVC's gereed begin november 2011	
SPV	Idem.	
CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
SVC	Activiteit	1
Voorzitter:		

SLO	Startbijeenkomst: kennismaken en werkafspraken maken; formuleren van opdracht aan werkgroep; achtergrond informatie verzamelen voor werkgroepleden incl. bestudering daarvan; voor- en nazorg n.a.v. bijeenkomsten	
SPV	Idem.	
CvE	Startbijeenkomst: kennismaken en werkafspraken maken; formuleren van opdracht aan werkgroep	
Cito	Idem.	
Docenten vmbo	Idem.	
Docenten mbo	Idem.	

Fase 2: Ontwerpfase (november 2011 – april 2012)

Activiteiten:

- Per sector wordt de sectorale vernieuwingsopdracht geformuleerd door de betreffende SVC en ter beoordeling voorgelegd aan de regiegroep en OCW.
- De WG's Kern- en Keuzeprogramma's doen per sector voorstellen voor de inhoud van op hoofdlijnen uitgewerkte concepten voor nieuwe examenprogramma's.
- De SVC's vragen tijdig om advies of bouwstenen van de betreffende Sectoradviesgroep en beslissen over het wel of niet overnemen van (spontane) adviezen of suggesties van hun Sectoradviesgroep.
- De regiegroep stuurt de concepten ter beoordeling naar OCW.
- Indien de regiegroep vindt dat teveel is afgeweken van het algemene kader voor vernieuwing, kan zij een SVC de opdracht geven om aanpassingen te maken

Actieve partijen:

- Regiegroep
- SVC's
- WG's Kern- en Keuzeprogramma
- (Indien gewenst: sectoradviesgroep)
- OCW

Beslismomenten en mijlpalen:

- De regiegroep en OCW besluiten of de sectorale vernieuwingsopdrachten voldoende geconcretiseerd zijn als opdrachten voor de WG's Kern- en Keuzeprogramma's.
- **GO / NO GO-moment:** OCW besluit of de voorstellen van de WG's Kern- en Keuzeprogramma's voor op hoofdlijnen uitgewerkte nieuwe examenprogramma's rijp zijn voor nadere uitwerking in de ontwikkelfase (fase 3) tot een volledig examenprogramma, concept syllabi, concept handreikingen schoolexamen en proefexamenopgaven.

Resultaten:

- Sectorale vernieuwingsopdrachten
- Basisconcepten voor kern- en keuzeprogramma's

Tijdsbesteding per organisatie:

Groep en Organisatie	Activiteit	Verwachte aantal bijeenkomsten
Regiegroep		3
SLO	monitoren proces; beoordelen (tussen)producten; producten voorleggen en bespreken met OCW	
SPV	Startbijeenkomst en beoordelen tussenproducten.	
CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
SVC	Activiteit	10
Voorzitter		
SLO	operationaliseren van ontwikkelopdracht; achtergrond informatie verzamelen voor werkgroepleden incl. bestudering daarvan; voor- en nazorg n.a.v. bijeenkomsten; beoordelen en becommentariëren van producten uit WG kern-keuze	
SPV	Idem.	
CvE	Operationaliseren ontwikkelopdracht Beoordelen en becommentariëren producten WG Kern- en Keuzeprogramma's	
Cito	Idem.	
Docenten vmbo	Idem.	
Docenten mbo	Idem.	
WG Kern- en Keuzeprogr.	Activiteit	14
SLO	Ontwikkeling basisconcept voor kern- en keuzeprogramma's:organisatie en voor- en nazorg van bijeenkomsten; inhoudelijke focus op leer-plankundige	

	kwaliteit	
SPV	Ontwikkeling basisconcept voor kern- en keuzeprogramma's	
CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
Docenten vmbo	Idem.	
Docenten mbo	Idem.	Idem.

Fase 3: Ontwikkelfase (april 2012 – september 2012)

Activiteiten:

- Onder aansturing van de SVC's werken de WG's Kern- en Keuzeprogramma aan examenprogramma's en de WG's Handreikingen aan concept handreikingen schoolexamens.
- De Syllabuscommissie werkt, onder aansturing en verantwoordelijkheid van CvE, aan concept-syllabi en proefexamenopgaven.
- De SVC's vragen tijdig om advies of bouwstenen van de betreffende Sectoradviesgroep en beslissen over het wel of niet overnemen van (spontane) adviezen of suggesties van hun Sectoradviesgroep.
- De regiegroep bekijkt de concept examenprogramma's, de concept syllabi, concept handreikingen en proefexamenopgaven in samenhang, voorziet ze van haar advies en stuurt ze naar OCW.
- Vooraleer het advies van de regiegroep naar OCW gaat, krijgen de SVC's de gelegenheid om de concepten nog aan te passen als het advies van de regiegroep daar naar hun mening aanleiding voor geeft.

Actieve partijen:

- Regiegroep
- SVC's
- WG's Kern- en Keuzeprogramma, Syllabuscommissies en WG's Handreikingen
- (Indien gewenst: sectoradviesgroep)
- OCW

Beslismomenten en mijlpalen:

GO / NO GO-moment: OCW besluit of de examenprogramma's, van voldoende kwaliteit zijn om in september 2012 te gaan gebruiken in examenpilots (fase 4). SLO doet hetzelfde voor de concept handreikingen en CvE oordeelt in vergelijkbare zin over de kwaliteit van de concept-syllabi en de proefexamenopgaven voor zover die betrekking hebben op het CE-deel van het examenprogramma.

Resultaten:

- Uitgewerkte examenprogramma's, concept syllabi, concept handreikingen en proefexamenopgaven die gebruikt kunnen worden in examenpilots.

Tijdsbesteding per organisatie:

De tijdsbesteding per organisatie in fase 3 is afhankelijk van het uiteindelijke aantal te ontwikkelen examenprogramma's. Dat aantal is momenteel nog onbekend. De

daadwerkelijke tijdsbesteding kan dus, afhankelijk van de aantallen te ontwikkelen examenprogramma's, afwijken van de hieronder gegeven schattingen.

Groep en Organisatie	Activiteit	Verwachte aantal bijeenkomsten
Regiegroep		3
SLO	beoordelen (tussen) producten; bespreken met OCW	
SPV	Idem.	
CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
SVC	Activiteit	3 (techniek mogelijk 4).
Voorzitter		
SLO	becommentariëren producten werkgroepen.	
SPV	Idem.	
CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
Docenten vmbo	Idem.	
Docenten mbo	Idem.	
WG Kern- Keuze, Syllabuscommissie en WG Handreiking	Activiteit	15
SLO	Organiseren en voor- en nazorg bijeenkomsten; ontwikkelen en schrijven van de examenprogramma's en syllabi, samenstellen van handreiking per examenprogramma	
CvE	Ontwikkeling uitgewerkte examenprogramma's, concept syllabi, concept handreikingen en proefexamenopgaven	
Cito	Idem.	
Docenten vmbo	Idem.	

Fase 4: Examenpilot- en afrondingsfase (september 2012 – september 2014)

NB: Onderstaande beschrijving van de pilotfase kan op dit moment nog niet volledig worden uitgewerkt. Keuzes over bijvoorbeeld de mate van vernieuwing en overlap ten opzichte van de huidige examens kunnen nog niet worden gemaakt, omdat er nog onvoldoende notie is van de programma's die aan de basis liggen van de nieuwe examens. Zodra er voldoende duidelijkheid is over de inhoud van de nieuwe examenprogramma's, zal de inrichting van de examenpilots nader worden uitgewerkt en zal hierover een besluit worden genomen. Desalniettemin wordt hieronder op grote lijnen een weergave geboden van de pilotfase.

Activiteiten:

- Uitvoeren van tweejarige examenpilots (leerjaren 3 en 4)
- Bijschaven en afronden van examenprogramma's, syllabi, handreikingen en examenopgaven
- Tijdige ontwikkeling van (oefen)lesmaterialen (NB: dit maakt geen onderdeel uit van deze opdracht. De SVC's zorgen ervoor dat de educatieve uitgevers zich commiteren aan de planning voor de invoering van de nieuwe examenprogramma's en tijdig starten met de ontwikkeling van lesmaterialen.)
- Beoordeling van de nieuwe handreikingen schoolexamens door OCW.
- Formele akkoording examenprogramma's, syllabi en examenopgaven door de minister van OCW na voordracht door regiegroep.

Actieve partijen:

- Regiegroep
- Begeleidingscommissie Examenpilot
- Vmbo-pilotscholen
- OCW

Beslismomenten en mijlpalen:

- **GO / NO GO-moment:** de minister van OCW beoordeelt en akkordeert de nieuwe examenprogramma's. CvE stelt de syllabi bij regeling vast en legt die regeling ter goedkeuring voor aan de minister van OCW. CvE verstrekt een constructieopdracht aan Cito voor de eerste CSPE's nieuwe stijl in 2016. Akkoording door de minister van OCW dient plaats te vinden vóór juli 2014, omdat scholen in augustus 2014 moeten starten met de nieuwe examenprogramma's (fase 5). Dit geldt in ieder geval voor de sectoren zorg&welzijn en economie. De sector Techniek kent zoals gezegd een eigen tijdplanning.
- De handreikingen schoolexamens worden wel toegezonden aan OCW, maar hoeven niet formeel geakkordeerd te worden door de minister van OCW..

Resultaten:

- Definitieve nieuwe examenprogramma's, syllabi, handreikingen en examens.

Tijdsbesteding per organisatie:

Groep en Organisatie	Activiteit	Verwachte aantal bijeenkomsten
Regiegroep		P.M.
SLO	beoordelen (tussen)producten; voorleggen en bespreken met OCW	
SPV	Idem.	

CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
Begeleidingscommissie Examenpilot	Activiteit	P.M.
SLO	begeleiden pilots uitkomsten pilots verwerken; 'bijschaven' examenprogramma's, syllabi, handreikingen	
SPV	Idem.	
CvE	Idem.	
Cito	Idem.	
Docenten vmbo pilotscholen	Idem.	
Docenten mbo	Idem.	
Pilotscholen	Activiteit	P.M.
Pilotscholen	Uitvoeren pilot -Zorg -Economie - Techniek	

Fase 5: Start nieuwe programma's (september 2014 – mei/juni 2016)

Activiteiten:

- Alle vmbo-scholen starten in september 2014 met de nieuwe examenprogramma's zorg&welzijn en economie voor de leerlingen in leerjaar 3. Daarbij worden ze ondersteund d.m.v. voorlichting en docententrainingen.
- In mei/juni 2016 doet de eerste lichter vmbo'ers examen in de nieuwe stijl.

Actieve partijen:

- Vmbo-scholen
- Voorlichters en docententrainers

7. Communicatiestrategie

Zie Bijlage: Overzicht communicatieactiviteiten

Communicatie over het vernieuwingstraject cq de sectorale vernieuwingstrajecten speelt een belangrijke rol. Onder andere in de sector techniek wordt voorzien dat het huidige landschap anders ingericht zal worden. Het is belangrijk om het onderwijsveld en andere betrokkenen gedurende het traject duidelijkheid te verschaffen over de vooruitzichten en hen mee te

nemen in keuzes die gemaakt worden met betrekking tot de inhoud van de programma's. Daarbij is het van belang dat eenduidig en in samenhang wordt gecommuniceerd over de ontwikkelingen. Daarom heeft het ministerie van OCW een initiërende rol in de communicatie. Daarnaast heeft met name SPV een specifieke taak in het betrekken en betrokken houden van het (vmbo) onderwijsveld.

In de communicatie wordt vooral gebruik gemaakt van bestaande kanalen. Op individuele sites (bijvoorbeeld van SLO en stichting platforms vmbo) zullen m.b.t. dit traject dezelfde berichten worden gepubliceerd, zodat een eenduidige boodschap wordt verspreid en niet meerdere keren hetzelfde werk wordt verricht.

Behalve websites en nieuwsbrieven wordt ook gebruik gemaakt van bijeenkomsten om boodschappen te verspreiden. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande netwerkbijeenkomsten en vergadercircuits. Eind november 2011 wordt bijvoorbeeld de bijeenkomst van het samenwerkingsnetwerk vmbo- mbo benut om het vernieuwingstraject aan te kondigen en toe te lichten.

Bijlage: Criteria aan deelnemende docenten (vmbo en mbo)

Criteria die gesteld worden aan docenten die betrokken zijn bij het vernieuwingstraject.
Docenten moeten:

- Goed ingevoerd zijn in de sector en een sector overstijgende blik hebben
- Vernieuwend kunnen en willen denken) Niet bang zijn om beslissingen te nemen die voor veel docenten en leerlingen gaan gelden.
- Actueel zicht hebben op het werkveld waarvoor zij aangetrokken worden
- Actief zijn in de betreffende sector op school door les te geven aan leerlingen (examenklassen vmbo, eerstejaars mbo) en op de hoogte zijn van de huidige programma's in vmbo en mbo
- Zich ervan bewust zijn dat ze op persoonlijke titel deelnemen aan het vernieuwingsproject, ze moeten echter wel toestemming van hun school hebben voor deze activiteit.
- Niet commercieel betrokken zijn bij de ontwikkeling van lesmateriaal